

Тақризи

муқарризи расмӣ, номзади илмҳои педагогӣ Ғаниева Бунафша ба диссертатсияи Раҳимова Манзурахон Аҳмадовна дар мавзӯи «Асосҳои илмӣ-методии истифодаи осори классикон дар дарсҳои забони тоҷикӣ (синфҳои 8-9) ва мавқеи он дар инкишофи нутқи мураттаби хонандагон», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3. Педагогика (5.3.5.3 Назария ва методикаи таълими забони тоҷикӣ) пешниҳод шудааст

Муботибақати диссертатсия ба ихтисос ва самтҳои илм, ки аз рӯйи онҳо диссертатсия пешниҳод шудааст. Рисола ба бандҳои шиносномаи ихтисоси илмӣ 5.3. Педагогика (5.3.5.3 Назария ва методикаи таълими забони тоҷикӣ) комилан мувофиқат дорад ва нуктаҳои асосии ин самти таҳассуси зикршударо инъикос мекунад. Аз ҷумла, банди 1 - Методологияи омӯзиши фанҳои мушаххас; банди 2 - Арзиш ва ҳадафҳои омӯзиш; банди 3 - Муҳтавои омӯзиш ва банди 4-уми шиносномаи мазкур - Таъминоти методӣ ва технологияҳои омӯзиш, сифати омӯзиш.

Мубрамияти мавзӯи диссертатсия. Рисолаи унвонҷӯй Раҳимова Манзурахон Аҳмадовна ба мавзӯи муҳимми методикаи таълим – асосҳои илмӣ-методии истифодаи осори классикон дар дарсҳои забони тоҷикӣ (синфҳои 8-9) ва мавқеи он дар инкишофи нутқи мураттаби хонандагон бахшида шудааст. Қобили зикр аст, ки омӯзиши забони тоҷикӣ (забони модарӣ) дар байни кулли фанҳое, ки дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ таълим дода мешавад, нақши калидӣ дорад, зеро аз сатҳи забондонӣ, ҳусни баён, афкори баландмазмун омӯзиши фанҳои дигар осонтар ва муваффақтар мегардад.

Муаллифи рисола дар заминаи таҳқиқи асосҳои методологӣ-бунёдӣ, дарёфти роҳу равиши босамари таълими забони тоҷикӣ, интиҳоби матн ва машқу супоришот, ки ба рушди нутқи мураттаби хонандагон мусоидат мекунад, баррасии кулли масъалаҳои мавриди пажӯҳишро мавриди ҳаллу фасли ҳамаҷониба қарор додааст. Ҳақ бар ҷониби донишманди илмӣ методикаи таълими забони тоҷикӣ устод Саидбой Шербоев аст, ки мегӯяд: “Дар муассисаҳои таҳсилоти ҳамагонӣ ба забони тоҷикӣ ҳамчун яке аз фанҳои меҳварӣ бештару беҳтар таваҷҷуҳ бояд зоҳир кард”.

Ташаббус ва иқдоми муаллифи рисола қобили қабул аст, зеро бино бар мушоҳидаҳои солҳои охир ва маълумоти дастрасшуда савияи забондонии хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар ҳоли ташвишовар қарор дорад. Омӯзиши масъалаи мазкур чи аз нигоҳи

гузориши проблема ва чи аз пажуҳиши илмӣ-методӣ муҳиммияти мавзуи таҳқиқотро собит месозад ва тақвият мебахшад.

Муаллифи диссертатсия аз таҳлили вазъи кунунии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ изҳор медорад, ки дар мактабҳо омӯзгорони фанни забони тоҷикӣ кофианд, барнома ва китобҳои дарсии хуб ҳам таълиф гардида, шароити хуби таҳсил муҳайё шудааст, вале хонандагон қоидаҳои грамматикиро азхуд мекунанд аз рӯйи он амал карда наметавонанд, салоҳияти иртиботӣ-коммуникативӣ надоранд.

Дар ин росто, унвонҷӯй ақидаи нависандаи бузурги тоҷик Сотим Улуғзодаро ба муҳокима мегузорад: (оғози иқтибос) «Аз афташ, сабаби ин ҳама камбудие, ки дар омӯзиши забон дар мактабҳо ҳаст, аз набудани услубшиносист. Грамматикаро тамоман об карда хӯред ҳам, як ҷумлаи дуруст сохта натавонистанатон ҳам мумкин. Охир, дар замони Саъдию Ҷомӣ грамматикаи забони форсӣ набуд. Синтаксис ҳам набуд. Онҳо ба воситаи услуб ин забонро аз худ кардаанд» (анҷоми иқтибос).

Аз ин лиҳоз, ба саволи «Пас чӣ бояд кард?», диссертант кӯшиш кардааст, ки андешаҳои илмӣ ва ҳулосаҳои методии худро дар робита ба мавзуи “Асосҳои илмӣ-методии истифодаи осори классикон дар дарсҳои забони тоҷикӣ (синфҳои 8-9) ва мавқеи он дар инкишофи нутқи мураттаби хонандагон” таҳия ва пешниҳод намояд. Муҳтавои ҳулосаю ҷавобҳои диссертант дар иртибот ба ин масъала чунин аст: барои ноил шудан ба натиҷаҳои назаррас забонмӯзӣ дар мактаб на танҳо дар асоси қоидаҳои грамматикӣ, балки дар заминаи матн, аз ҷумла, осори классикон қарор ёбад, ки он, боиси инкишофи нутқи мураттаби хонандагон мегардад.

Дар рисолаи мазкур омӯзиши забони тоҷикӣ ва ташаккули фарҳанги нутқи хонандагони синфи 8-9 зимни таълими синтаксис мавриди ҳаллу фасл ва пажуҳиши махсус қарор гирифтааст. Воқеан, таълими синтаксис ба ҷуз рушди савияи забонмӯзӣ вусъати дониш, маҳорат ва малакаҳои ҳусни гуфтор, инчунин салоҳияти иртиботӣ, одоби муошират, ташаккули маърифат ва тарбияи ахлоқиро низ таъмин месозад.

Ба андешаи унвонҷӯй, монеаҳои асосие, ки ба омӯзиши грамматикаи забони тоҷикӣ (қисмати синтаксис) бо ҳадафҳои рушди нутқи мураттаби хонандагон дар заминаи осори классикон боиси мушкилӣ ва душворӣ мешаванд, инҳоянд:

- мушаххас набудани робитаи мазмун ва мундариҷаи таълими синтаксиси забони тоҷикӣ дар синфҳои 8-9 дар иртибот ба хусусиятҳои лексикӣ, грамматикӣ ва сохтории осори адабии классикони тоҷик;

- омӯзиши вазъи таълими синтаксиси забони тоҷикӣ дар синфҳои 8-9, таҳлили китобҳои дарсӣ, бознигарӣ ба робитаи мутақобилаи стандарт, барнома ва китобҳои дарсӣ;

- мавҷудияти проблемаҳо оид ба омӯзиши синтаксиси забони тоҷикӣ дар партави муносибати босалоҳият ба таълим: шарҳи моҳияти аслии муносибати босалоҳият ба таълим ва матлабу муаммоҳо дар мавриди татбиқи амалии он дар раванди таълим;

- коркарди системаи машқҳо аз ҷанми забони тоҷикӣ бобати таълими синтаксис дар синфҳои 8-9 дар робита ба ташаккули малакаҳои коммуникативӣ (иртиботӣ) ва нутқи мураттаби хонандагон;

- тавсиф ва ҷамъбасти натиҷаи корҳои озмоишӣ-таҷрибавӣ дар таъмини муносибати босалоҳият ба таълими синтаксиси забони тоҷикӣ бо ҳадафҳои рушди нутқи мураттаби хонандагон дар заминаи осори классикон.

Дараҷаи асоснокнокӣ ва муътамад будани ҳулоса ва тавсияҳо

Дар рисола унвонҷӯӣ ноил шудан ба ҳадаф ва санҷишу тасдиқи фарзияи пешниҳодшуда ҳалли силсилаи масъалаву вазифаҳои мушаххасро пеш гузоштааст. Асосҳои концептуалӣ ва методологии муқаррароти мавҷуда дар иртибот ба роҳи усули таълими забони модарӣ, равишҳои муосир ва ҷанбаҳои гуногуни бунёдӣ ва методии таълими синтаксиси забони тоҷикӣ таҳқиқ шудааст.

Дар рисола гузориш ва моҳияти масъала, сохтор ва мавқеи омӯзиши синтаксиси забони тоҷикӣ дар синфҳои 8-9, асоснокӣ илмӣ-методии интиҳоби мисолҳо (ҷумлаҳо, матнҳо аз осори классикони тоҷик) бо мақсади инкишофи нутқи мураттаби хонандагон дар партави муносибати босалоҳият ба таълим, парвариш ва ташаккули ҳусни баён, тарбияи маърифатӣ-ахлоқӣ ва вусъати ҷаҳонбинии маънавии насли наврас ба риштаи таҳқиқ кашида шудааст.

Унвонҷӯӣ изҳор медорад, ки забони тоҷикӣ мероси бузурги гузаштагон ва сарчашмаи ғайзбахши асолати миллӣ буда, дар таълим ва омӯзиши грамматика, баҳусус, қисмати синтаксис эҷодиёти адибони классики форсу тоҷик сарчашмаи беназир ва пурғановати рушди маърифатӣ-зеҳнӣ ва ахлоқӣ-маънавии насли наврас маҳсуб меёбад.

Истифода аз осори пурғановати классикон дар дарсҳои забони тоҷикӣ ба афзунгардии завоқи адабӣ, сатҳи дараҷаи забондонӣ, дарки маъниҳои зебо, ғазилати одаму одамгарӣ, бедорсозии ҳисси худшиносии миллӣ мусоидат мекунад.

Дараҷаи нағмонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуктаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд

Дар рисола бори нахуст таҳқиқоти комили илмӣ-методи роҳандозӣ гардидани таълими синтаксиси ҷумлаҳои содаву мураккаби забони тоҷикӣ дар синфҳои 8-9 дар доираи осори ибратомӯзи классикон пешниҳод гардидааст. Яке аз ғояҳои асосии рисоларо муносибати босалоҳият ба таълими синтаксис бобати дар амал истифода карда тавонистани дониш, малака ва маҳорати хонандагон ташкил намуда, тавассути фардикунонии раванди таълим ва фаъолнокии шахсияти омӯзанда роҳандозӣ шудааст.

Унвонҷӯӣ ба дарёфти концепсия ва равиши илмӣ-педагогӣ аз манзари фарзияи асоснок муваффақ шудааст. Ба ақидаи муаллифи рисола таълими масъалаҳои асосии синтаксиси забони тоҷикӣ, хусни баён, инкишофи нутқи мураттаби хонандагони синфҳои 8-9 дар сурате имконпазир мегардад, ки агар раванди омӯзиши муҳимтарин қисмати забоншиносии тоҷик - синтаксис дар заминаи осори классикон роҳандозӣ шуда, таъмини салоҳиятҳои забонӣ ва коммуникативӣ (иртиботӣ), ташаккули маҳорат ва малакаи нутқи мураттаби хонандагон таъмин карда шавад.

Навгони дигари муҳими рисола аз он иборат аст, ки тавсиф ва ҷамъбасти натиҷаи корҳои озмоишӣ-таҷрибавӣ дар самти ташаккули нутқи мураттаби хонандагони синфҳои 8-9 дар рафти таълим ва омӯзиши синтаксиси забони тоҷикӣ дар заминаи осори классикон сурат гирифта, собит месозад, ки модели пешниҳодшудаи муаллиф хонандагонро ба фазои озоди салоҳияти забонӣ ва коммуникативӣ дар мувофиқа ба талаботи Стандарти давлатӣ ва барномаи таълими забони тоҷикӣ хубтар ва амиқтар ворид месозад.

Дар рисола унвонҷӯӣ ду усули бағоят босамарро дар таълими синтаксиси забони тоҷикӣ зимни инкишофи нутқи хонандагон дар заминаи осори классикон таъкид мекунад:

1) Усули бунёдӣ-назариявӣ (омӯхтани асосҳои методологии илм дар робита бо алоқаи мантиқии забон ва тафаккур дар таъмини бонизом ва мазмунан фарохи инкишофи нутқи хонандагон).

2) Омӯхтани таҷрибаи бойи илмии методикаи таълиму тадрис дар заминаи пешбурди роҳу усули босамари омӯзиши забон ва ҳамаи қисматҳои он, ки дар ҳамбастагии мантиқӣ қарор доранд.

3) Усулҳои таҷрибавӣ (омӯхтани фаъолияти педагогии омӯзгорони соҳибтаҷриба, таҳлил ва ҷамъбасти маводде, ки аз мушоҳидаи таҷрибаи корӣ оид ба роҳу усули рушди инкишофи нутқи хонандагон дар заминаи матнҳои классикӣ).

Унвонҷӯӣ тавассути таҳлилу баррасии андешаҳои муҳаққиқон концепсияи шахсии худро таҳия ва пешниҳод кардааст. Шиносоӣ бо рисола

соби́т кард, ки муаллифи диссертатсия дар самти интиҳобкардаи хеш ба татбиқи фарзияву дастовардҳои назарраси илмӣ муваффақ шудааст.

Дараҷаи асосноккунии нуктаҳои илмӣ, хулоса ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда аз он шаҳодат медиҳанд, ки муҳаққиқ ба таври муфассал таҳқиқоти анҷомдодаи олимони ватанию хориҷӣ оид ба асосҳои илмӣ-методии истифодаи осори классикон дар дарсҳои забони тоҷикӣ (синфҳои 8-9) ва мавқеи он дар инкишофи нутқи мураттаби хонандагонро омӯхта ва таҳлил намуда, дар ҳамин асос нуктаи назари илмӣ худро пешниҳод намудааст.

Асосҳои методологии таҳқиқотро муаллиф дар заминаи осори олимони забоншинос ва методистони маъруфи ватанӣ ва хориҷӣ, аз кабили Ш. Рустамов, Д. Тоҷиев, А. Мирзоев, М. Лутфуллозода, С. Аминов, С. Шербоев, А. Эшонҷонов, Б. Камолиддинов, М. Қосимова, Ф. Шарифзода, С. Ҳоҷиев, Т.А.Дейкина, В.В.Виноградов, Е.И.Никитина, Ю.А.Стрелникова, Т.К.Донченко, А.С.Каримова, П.А.Лекант, О.Б. Сиротинина, В.В. Текучев, М.Т. Баранов, Т.А. Ладиженская, В.М. Чистяков, В.П. Озерская мавриди омӯзиш ва ҳалу ҷавоб қарор додааст..

Натиҷаҳои бадастомада дар партави истифода аз пойгоҳи методологӣ ва назариявии пажӯҳиш, таъҷиббахш ба маҷмуи усулҳои назариявӣ ва таҷрибавӣ таҳқиқот, таҳлили шароит ва натиҷаҳои фаъолияти таҷрибавӣ-озмоишӣ, тасдиқи пешбиниву андешаҳое, ки дар фарзия ва ғояи пешбарандаи диссертатсия ба миён гузошта шуда, ҳангоми тафтиши маводҳои озмоишӣ дар низомии таҳсилоти миёнаи умумӣ ва таҷрибаи амалии фаъолияти касбӣ ва педагогии муаллифи рисола қарор додааст, тасдиқи ҳамаҷонибаи худро ёфтааст.

Аҳамияти назариявӣ, амалӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия

Аҳамияти назариявии таҳқиқотро вусъати ақидаҳои пешқадами забоншиносони маъруфи ватанӣ бурунмарзӣ, андешаҳои педагогҳо ва методистони шинохтаи тоҷику рус, дастури супоришҳои дар Паёмҳои Ҷамоати Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, қарори фармонҳои Вазорати маориф ва илми Тоҷикистон таъйид мебахшанд.

Аҳамияти амалии таҳқиқот: маводи назариявӣ ва дидактикии дар рисола пешниҳодшуда ба омӯзгорон дар таълими бонизомии дарс ва баланд бардоштани самаранокии машғулиятҳо ёрии амалӣ хоҳад расонд. Дар диссертатсия намунаи методҳо барои таълими босамари синтаксис, системаи машқҳо, супоришҳо, намунаи таҳлилҳои синтаксисӣ дар синфи 8-9 пешниҳод шудааст. Баррасӣ ва самаранокии онҳо на танҳо барои

фаҳмидани синтаксиси ҷумлаҳои сода ва мураккаб, ҳамчунин, идроки маъноҳои барҷаставу баланди осори адабӣ ба хонандагон имкон хоҳад дод.

Истифодаи системаи машқу супоришҳое, ки барои санҷиши дониши хонандагон дар озмоиши таълимӣ дар таҷриба санҷида шудаанд, дар факултетҳои филологии мактабҳои олии ҷангоми таълими фанни методикаи таълими забони тоҷикӣ, забони адабии ҳозираи тоҷик ва дар курсҳои тақмили ихтисоси омӯзгорони фанни забон ва адабиёти тоҷик метавонад мавриди истифода қарор гирад. Шинсоӣ бо натиҷаҳои таҳқиқ дар семинару мизҳои мудаввар ва конференсияҳо ва баррасӣ намудани маърузаҳо низ барои шунавандагон басо шавқовар хоҳад буд.

Саҳми шахсии унвонҷӯ дар таҳлили ҷамъонибаи масъала, минҷумла, аз асоснок намудани ғояҳои асосии рисола, коркарди амсилаи концептуалӣ, ки дар асоси муносибати босалоҳият ба таълими забони тоҷикӣ дар заминаи осори пандомези классикон дар синфҳои 8-9 роҳандозӣ шудааст, ташкили озмоишҳои педагогии муқарраркунанда ва таълимӣ (ташаққулдиҳанда) иборат буда, бобати омӯзиш ва таҳлилу баррасии маводи илмиву методӣ ҳиссаи арзанда гузоштааст.

Наشري натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ.

Қобили зикр аст, ки натиҷаҳои асосӣ ва арзишманди пажӯҳиш дар маводди иҷозашудаи тақризӣ, маҷмуаи маводҳои конфронсҳои илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ, мизҳои мудаввар, семинарҳо ва тренингҳо интишор ва муфассал баррасӣ шудаанд. Бахшҳои асосии диссертатсия дар ҷаласа ва семинарҳои илмӣ кафедраи методикаи таълими забон ва адабиёти тоҷики МДТ-и ДДХ ба номи академик Бобочон Ғафуров ироа ва мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд. Хулоса ва натиҷаҳои кори диссертатсионӣ дар ҷамъишҳои сатҳи байналмилалӣ ҷумҳуриявӣ (солҳои 2015-2024) мавриди муҳокимаву таҳлил қарор ёфтаанд.

Нуктаҳо ва хулосаҳои асосии диссертатсия дар 24 мақола, аз ҷумла, 5 мақола дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва КОА-и Федератсияи Русия ва 16 мақола дар маҷмуаҳои гуногуни илмӣ ба ҷоп расидаанд. Диссертатсия дар ҷаласаи муттаҳидаи кафедраҳои методикаи таълими забон ва адабиёти тоҷик ва педагогикаи умумии МДТ-и Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи Бобочон Ғафуров муҳокима ва ба ҳимоя пешниҳод шудааст.

Ҳаҷм ва сохтори таҳқиқоти диссертатсионӣ. Диссертатсия дар ҳаҷми 213 саҳифаи матни компютерӣ ҷоп гардида, аз муқаддима, тавсифи умумии

тахқиқот, 3 боб, шаш зербоб, хулоса, тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои таҳқиқот ва рӯйхати адабиёт иборат буда, аз диаграмма, ҷадвал ва расмҳо иборат аст.

Дар қисмати муқаддимаии диссертатсия мубрамиyat ва дараҷаи интиҳоби мавзӯ асоснок карда шуда, мақсад, вазифа, объект, предмет, фарзияи таҳқиқ, асосҳои назариявӣ ва методологии пажӯҳиш, сарчашмаи омӯзиш, нағзониҳои илмиву эътимодноӣ ва муҳиммияти назариявии диссертатсия равшану возеҳ баррасӣ гардида, аҳаммияти амалӣ ва натиҷаҳои бадастомада пешниҳод шудааст.

Дар боби якуми диссертатсия асосҳои лингводидактикии истифодаи осори классикон дар дарсҳои забони тоҷикии синфҳои 8-9 дар партави муносибати босалоҳият ба таълим ва мавқеи он дар инкишофи нутқи мураттаби хонандагон дар раванди омӯзиши ҷумлаҳои сода ва мураккаб, вазъи таълими наҳви забони тоҷикӣ тавассути осори классикон: таҳлили китобҳои дарсӣ ва барномаҳои таълими забони тоҷикии синфҳои 8-9, асосҳои назариявӣ-методи интиҳоби мисолҳо (ҷумлаҳо, матнҳо) дар дарсҳои забони тоҷикӣ бо мақсади инкишофи нутқи мураттаби хонандагон ба таври амиқ ва муфассал тавзеҳ ва таҳлил шудаанд.

Дар боби дууми рисола ташкили корҳои методӣ оид ба инкишофи нутқи мураттаби хонандагони синфҳои 8-9 дар ҷараёни таълими ҷумлаҳои сода ва мураккаб баррасӣ ва ҳаллу фасл ёфта, истифодаи осори ибратомӯзи классикон дар дарсҳои забони тоҷикӣ дар раванди таълими ҷумлаҳои сода ва мураккаб тибқи низоми босалоҳият, пажӯҳиши озмоишии таълимӣ-методи истифодаи осори адибони классикии тоҷик дар роҳи инкишофи нутқи мураттаби хонандагони синфҳои 8-9 натиҷагирӣ ва ҷамъбаст шудааст.

Боби сеюми диссертатсия ба корҳои озмоишию таҷрибавӣ бахшида шуда, яке аз қисматҳои муҳими рисола ба шумор меравад. Дар ин боб диссертант самаранокии методикаи пешниҳодшударо дар асоси озмоиши педагогӣ санҷидааст. Озмоиш дар чор муассисаи таълимӣ — гимназияи №2, муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии №12 ва №24-и ноҳияи Бобоҷон Ғафуров ва муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №6-и шаҳри Хуҷанд гузаронида шудааст.

Диссертант гурӯҳҳои озмоишӣ ва назоратиро муқоиса намуда, собит кардааст, ки истифодаи бонизом ва мақсадноки осори классикон дар таълими синтаксис ба рушди донишҳои назариявӣ, малакаҳои таҳлили ҷумла, ғанӣ гардидани захираи луғавӣ ва инкишофи нутқи мураттаби хонандагон таъсири мусбӣ мерасонад.

Натиҷагирӣ аз кори амалӣ-таҷрибавӣ дар таҳқиқу баррасии ҷабҳаҳои илмӣ-методӣ оид ба масъалаи ба раванди таълими забони модарӣ ворид намудани осори пандомези классикон ва дар ҳаёти ҳаррӯза ғаёлона истифода бурдани аз онҳо, дастурҳои марбут ба роҳу усулҳои баргузории машғулиятҳо инъикос ва арзёбӣ гардидааст.

Унвонҷӯ барҳақ изҳор медорад, ки тавассути истифодаи осори пандомези классикон нерӯи эҷодии хонандагон ғаёл мегардад, маърифати зеҳнӣ ва нутқи мураттаби онҳо ташаккул ва вусъат меёбад.

Дар қисмати ниҳонии диссертатсия натиҷаҳои таҳқиқот ва корҳои озмоишӣ дар шакли хулосаи бобҳо, хулосаҳои умумӣ ва тавсияҳои методӣ шаҳодат медиҳанд, ки аз ҷониби муаллифи диссертатсия рисолаи дорои арзиши баланди илмиву амалӣ матраҳ ёфта, истифодаи натиҷаҳои таҳқиқот бешак ба рушди салоҳиятҳои коммуникативӣ, вусъати нерӯи зеҳнӣ, маърифатиро эҷодӣ ва мустақилии хонандагон мусоидат хоҳад кард.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссия. Тартиби таҳияи рисолаи диссертатсия ва фишурдаи автореферат ба талаботи Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсияҳо барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илм ҷавобгӯӣ мебошад. Автореферати диссертатсия мазмуни мухтасари рисолаи илмиро ифода карда, тасаввуроти аниқро оид ба моҳияти таҳқиқоти ба анҷомрасида ва натиҷаҳои бадастомада дуруст арзёбӣ мекунад.

Диссертатсияи Раҳимова Манзурахон Аҳмадовна дар мавзӯи “Асосҳои илмӣ-методии истифодаи осори классикон дар дарсҳои забони тоҷикӣ (синфҳои 8-9) ва мавқеи он дар инкишофи нутқи мураттаби хонандагон” барои гирифтани дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3. Педагогика (5.3.5.3 Назария ва методикаи таълими забони тоҷикӣ) таҳқиқоти анҷомёфтаи илмӣ дар соҳаи илмҳои педагогӣ мебошад.

Дар баробари дастовардҳои муҳими илмӣ диссертатсия ва автореферат аз камбудӣҳо ҳолӣ нест, ки зикри онҳо дар роҳи такмили корҳои минбаъдаи илмӣ муаллифи рисола кумак хоҳанд кард. Аз ҷумла:

1. Хуб мебуд, агар муаллиф ҳини таҳлили барномаи таълими фанни забони тоҷикӣ дар робита ба аҳаммияти матни бадеӣ ва осори классикони тоҷик ба вазъи воқеии алоқаҳои байнифаннӣ (забони тоҷикӣ ва адабиёти тоҷик) дар инкишофи нутқи мураттаби хонандагони синфҳои 8-9 таваҷҷуҳ мекард. Ба назари мо, андешаю фикру мулоҳизоти муаллиф дар ин самт қимати илмӣ диссертатсияро афзунтар намуда, барои такмили мазмун ва мундариҷаи барномаи фанни «Забони тоҷикӣ» кӯмак мекард.

2. Масъалаи роҳандозии муносибати босалоҳият ба таълим ва фарқи он аз низоми анъанавии таълим, бартарӣ ва ё ноқисҳои он мебоист дар рисола амиқтар ва равшантар баён мешуд. Ногуфта намонад, ки то ҳол сабаби сарфаҳм нарафтани аксари омӯзгорон ба ин равиши тоза ва моҳияти салоҳиятноки низ дар ҳамин аст.

3. Мазмуну муҳтавои баъзе ҷумлаҳо дар диссертатсия таҳрири услубӣ меҳаҳад. Аз ҷумла, дар саҳифаи 80 муаллиф овардааст: “Агар мундариҷаи мавод аз талабагон тафаккур кардан ва дарки мазмуну муҳтавои онро талаб накунад, он гоҳ ин гуна маводи таълимӣ хонандагонро ба мақсадҳои равонӣ қонеъ карда наметавонад, дар онҳо ҳисси возеҳи мусбат ё манфиро бедор намегардонад, аз ин лиҳоз, маводи таълимии сабук ва одӣ ба инкишофи талаботи нав мусоидат намекунад.” Сархати овардашуда аз лиҳози услуби баён чандон муъҷаз ва фаҳмо баён нашудааст.

4. Дар матни диссертатсия хатоҳои грамматикӣ ва техникӣ дучор мешаванд, ки дар ин бобат ба унвонҷӯй ишораҳои мушаххас пешниҳод карда шуд.

Камбудиҳои зикршуда ба ҳеҷ ваҷҳ арзиши комили илмӣ ва дастовардҳои назарраси диссертатсияи Раҳимова Манзурахон Аҳмадовнаро дар миқёси проблемаи таҳқиқшуда ба ҳеҷ ваҷҳ кам намекунад.

Хулоса, диссертатсияи Раҳимова Манзурахон Аҳмадовна дар мавзуи “Асосҳои илмӣ - методии истифодаи осори классикон дар дарсҳои забони тоҷикӣ (синфҳои 8-9) ва мавқеи он дар инкишофи нутқи мураттаби хонандагон” кори ба итмом расидаи илмӣ-таҳқиқотӣ буда, аз ҷониби муаллиф мустақилона ва дар сатҳи баланди илмӣ ба иҷро расидааст.

Нуктаҳои илмӣ, натиҷаҳои таҳқиқот ва хулосаҳои мунтахаби диссертатсия дар мақолаҳо дар нашрияҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки рӯйхати онҳо дар рисолаи илмӣ ва фишурдаи он дарҷ гардидаанд, интишор шудаанд.

Мувофиқати автореферат ва диссертатсия ба талаботи ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

Аutoreферат ва мақолаҳои нашрнамудаи унвонҷӯй муҳтавои асосии рисолаи илмиро инъикос менамояд. Мазмунӣ таҳқиқоти диссертатсионӣ ба соҳаи зерини шиносномаи ихтисоси 5.3. Педагогика (5.3.5.3 Назария ва методикаи таълими забони тоҷикӣ) пурра мувофиқат мекунад.

Рисолаи илмӣ дар мавзуи «Асосҳои илмӣ-методии истифодаи осори классикон дар дарсҳои забони тоҷикӣ (синфҳои 8-9) ва мавқеи он дар

инкишофи нутқи мураттаби хонандагон» ба талаботи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Низомномаи намунавӣ оид ба Шурои диссертатсионӣ ва тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ, ки бо қарори ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ гардидаанд, пурра ҷавобгӯ буда, муаллифи он Раҳимова Манзурахон Аҳмадовна сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3. Педагогика (5.3.5.3 Назария ва методикаи таълими забони тоҷикӣ) мебошад.

Муқарризи расмӣ

Номзади илмҳои педагогӣ,
дотсенти кафедраи психология
ва сотсиологияи идоракунии Академияи
идоракунии давлатии назди
Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

Ғаниева Б.Ҷ.

Маълумот барои тамос:

734003. Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, кӯчаи Саид Носиров 33
Тел: 904071600; E-mail: simin62@ihbox.ru

Имзои Ғаниева Б.Ҷ-ро тасдиқ менамоям.

Сардори раёсати кадрҳо, коргузори ва
корҳои махсуси Академияи
идоракунии давлатии назди
Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

Насурдинзода А. Н.